

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERSVINGS- OCH KULTURMINISTERIET

Kehittämistehtävää hoitavien kirjastojen kokous – opetus- ja kulttuuriministeriön puheenvuoro

MS-Teams 1.3.2023

Mitro Kaurinkoski, asiantuntija
opetus- ja kulttuuriministeriö

- **OKM:n kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston ajankohtaisia kulttuuripoliittisia puheenvuoroja**
- **Valtionavustukset 2023**
- **Muuta ajankohtaista**

OKM:n kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston ajankohtaisia kulttuuripoliittisia puheenvuoroja

- **Virkamiespuheenvuoro (15.2.2023)**
- **Hallitusohjelmatavoitteet 2023- 2027 (8.2.2023)**
- **Ministeriöiden tulevaisuuskatsaus 2022 (12.9.2022)**
- **Kulttuuriperintöstrategia (23.2.2023)**

Virkamiespuheenvuoro:

Opetus- ja kulttuuriministeriön virkanäkemys tulevan hallituskauden valinnoista

(15.2.2023) <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164635>

Sisältää keskeisimpiä ministeriön koko toimialaa koskevia näkemyksiä ja ehdotuksia seuraavalle hallituskaudelle.

Lähtökohtana pessimistinen näkemys Suomen tilasta:

- tuottavuuden ja talouden kasvun lasku
- koulutustason kasvu pysähtynyt
- eriarvoistuminen kasvaa
- väestörakenteen muutos
- uusi geopoliittinen tilanne

Hiipumisen kierrettä ei saada katkaistua ilman merkittäviä uudistuksia:

1. Sivistys ja talouskasvu

- Koulutukseen ja koulutustason kasvattamista
- Tekijöiden ja kääntäjien oikeus lainauskorvaukseen tulisi saattaa koskemaan myös kirjastoissa tapahtuvaa e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainausta. Lainauskorvaus tulee nostaa pohjoismaiselle tasolle

2. Perustaidot ja tuki

- Oppimistulosten lasku pysäytetään lisäämällä opetustuntimäärää sekä kohdennetuilla toimilla
- Perustaitojen oppimiseen panostetaan: aikuisille perustetaan Perustaito-ohjelma
- Sivistyksellisten perusoikeuksien yhdenvertainen toteutuminen turvataan maan kaikissa osissa ja molemmilla kansalliskielillä

3. Hyvinvointia ja osallisuutta

- toimenpiteitä lapsille ja nuorille
- vahva kansalaisyhteiskunta, eriytymistä ehkäistään
- kunnat tärkeitä kulttuuripalvelujen järjestäjiä, vaihtelevat resurssit
- kirjastolaitos
 - kattaa koko maan ja peruspalvelut maksuttomia
 - kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa
 - tuki kirjastoautojen hankintaan tulee palauttaa
 - e-aineistojen yhdenvertaista saatavuutta tulee turvata kuntien yhteisen e-kirjaston toimeenpanossa
 - roolia koko väestöön kohdistuvassa lukutaitotyön edistämisessä vahvistetaan Kansallisen lukutaitostrategia 2030 linjausten mukaisesti

4. Rakenteet ja rahoitus

- taiteen ja kulttuurin rahoitus nostetaan yhteen prosenttiin valtion kaikista talousarvioesityksen menoista (talousarvioesityksen luvussa 29.80)
- OKM:n hallinnonalan virastorakennetta uudistetaan
 - nykyisten 11 viraston sijasta koostuisi 5 kokonaisuudesta:
 - 1) Kasvatus, koulutus ja kieli, 2) Kulttuuriperintö
 - 3) **Kirjasto ja arkisto**, 4) Tiede sekä 5) Taide
- kuntien erot kulttuuritoiminnan järjestämisessä ovat suuria
 - tarvitaan kohdennettua toimintaa ja rahoitusta kulttuuripalveluiden yhdenvertaisen saatavuuden turvaamiseksi
 - osalla kunnista alkaa olla vaikeuksia selviytyä **lakisääteisistä tehtävistä**
- aineistojen lainaustoiminnan lisäksi **kirjastotiloilla on suuri merkitys** julkisina ja kaikkien käytettävissä olevina kulttuuritiloina

Hallitusohjelmatavoitteet:

Kulttuurin edistäminen hallituskaudella 2023- 2027

(8.2.2023)

Nämä kulttuuri-ja taidepolitiikan osaston ehdotukset hallituskaudella tarjoavat virkamiespuheenvuoroa laajemman ja yksityiskohtaisemman kattauksen kulttuurialalta.

Lisätään kulttuurialan:

- elinvoimaa
- kasvua
- yhteiskunnallista vaikuttavuutta

1. Kulttuurialan ja luovien alojen tuki- ja rahoitusrakenteet saatettava ajanmukaisiksi

Ehdotuksia (sis. määrärahaesitykset v. 2024):

- kirjallisuuspoliittinen ohjelma
 - käsittelee esimerkiksi kirjailijoiden ja kääntäjien toimeentuloon, **yleisiin kirjastoihin**, kansalliskieliin sekä monikielisyyteen ja kouluihin sekä lukemisen edistämiseen liittyviä kysymyksiä.
- **tekijöiden ja kääntäjien oikeus lainauskorvaukseen koskemaan kirjastoissa tapahtuvaa e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainausta**

2. Kuntien kulttuuri- ja kirjastopalveluilla ehkäistävä eriytymiskehitystä

Ehdotuksia (sis. määrärahaesitykset v. 2026 ja 2027):

- Valtion ja kuntien tulee yhdessä turvata kulttuuripalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja saavutettavuus kunnissa.
- Tuetaan valtakunnallista yhteistyötä kuntien yhteisen **e-kirjaston toimeenpanossa**, mikä turvaa e-aineistojen yhdenvertaista saatavuutta.
- **Tuetaan valtionavustuksilla kirjastoautojen hankintaa kunnissa** (esitetty 1 milj. euroa vuosille 2026 ja 2027).
Kirjastoautoilla on tärkeä rooli sekä haja-asutusalueiden että uusien, kasvavien taajamien lukemisen ja lukutaidon edistäjänä ja aineistojen ja kulttuuripalveluiden yhdenvertaisen saatavuuden lisääjänä.

Ministeriöiden tulevaisuuskatsaus 2022: Yhteiskunnan tila ja päätöksiä vaativat kysymykset (12.9.2022) <https://valtioneuvosto.fi/tulevaisuuskatsaus-2022#8/0>

- **OKM:n osuus / Ratkaisun suuntia:**

- **Sivistystaso uuteen nousuun:**
 - nostetaan kulttuurisektorin budjetti prosenttiin valtion talousarvion menoista
- **Sivistyksen perusta:**
 - Turvataan monipuoliset digitaaliset taidot koko väestölle.
- **Osallisuutta ja yhdenvertaisuutta:**
 - Vahvistetaan demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta kaikessa koulutuksessa ja laajennetaan osallistavia, kansanvaltaisia toimintatapoja laajennetaan koko sivistyskentällä.
 - Lisätään vakiintuneiden kulttuurialan toimijoiden ja vapaan kentän yhteistyötä.
 - **Toteutetaan e-kirjasto.**
- **Sivistyksellä hyvinvointia**

Valtioneuvoston periaatepäättös kulttuuriperintöstrategiasta

(23.2.2023) <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f808138cf>

- Osa Sanna Marinin hallituksen ohjelmaa
- Strategiassa on ensimmäistä kertaa Suomessa tarkasteltu kulttuuriperintöä kokonaisvaltaisesti:

Kulttuuriperintö on **kaikkialla** ja on **osa jokaisen elämää**.
Kulttuuriperintö voi olla **aineellista, aineetonta tai digitaalista**
tai **liittyä kulttuuri- tai luonnonympäristöön**.

Neljä teemaa:

1. Kulttuuriperintö omana ja yhteisenä
2. Kulttuuriperintö, luonto ja ilmastonmuutos
3. Kulttuuriperintö, oppiminen, osaaminen ja tutkimus
4. Kulttuuriperintö ja talous

Ohjausryhmässä olivat edustettuina mm. Kansalliskirjasto ja Yleisten kirjastojen neuvosto.

Kirjastojen roolia kuvataan kirjastolain hengessä.

Työn alla opetus ja kulttuuriministeriössä

- **Toimenpideohjelma moninaisuuden edistämiseksi taiteen ja kulttuurin alalla** (julkaistaan keväällä 2023)
 - tunnistaa ja tunnustaa yhteiskunnan moninaisuuden
 - toimenpiteitä, jotka edistävät sisältävän yhteiskunnan rakentamista

Valtionavustukset 2023

- AKE/VAKE-valtionavustuksien päätös maaliskuun alussa. Päätökset ovat edellisvuosien linjausten mukaisia.
- Kohti metatietovisiota -projektin jatkoprojektiin myönnetty valtionavustus Turun kaupunginkirjastolle.
- Valtionavustus vangeille järjestettäviin kirjastopalveluihin (siirto momentilta 25.40.01),
200 000 € vuodessa siirtyy vuonna 2023 oikeusministeriöstä => opetus- ja kulttuuriministeriöön. Tarkoitus avata haku syksyllä 2023.

Muuta ajankohtaista

Kilpailutus kulttuurilehtien tilauspalvelusta yleisille kirjastoille on suoritettu

- Yhteistyö jatkuu nykyisen toimittajan Prenaxin kanssa

Eettinen ohjeisto taide- ja kulttuurialalle (28.2.2023)

<https://eettinentaide.fi/>

- laatinut taiteilijajärjestöjen yhteistyöjärjestö Forum Artis (toimeksianto OKM:ltä)
- taide- ja kulttuurialan itsesääntelyä varten
- ennaltaehkäisyyn ja hyvien käytäntöjen luomisen avuksi:
 1. Taiteen vapaus ja vastuu
 2. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
 3. Vuorovaikutus ja yhdessä toimiminen
 4. Työskentely
- suositellaan noudatettavaksi soveltuvin ja kutakin taidealaa, toimijaa ja tilannetta koskevin osin lainsäädännön ohella

OKM:n kulttuuriasiainneuvos Leena Aaltonen palaa vuorotteluvapaalta:
12.6.2023

**Kiitos ja
hyvää kevättalvea!**

mitro.kaurinkoski@gov.fi